

- BRIEF ZESTIEN -

Montfoort, 9 september 1931

Beste vriend Jonker,

De 13e september komt weer in 't zicht en dat geeft een gereede aanleiding om de correspondentie weer eens voort te zetten. We hebben een poosje als heen en weer gevlogen, doch de laatste tijd gaat 't met de trekschuit. Vroeger waren de brieven vet en dik en nu worden ze magertjes. Ik twijfelde bij uw laatste schrijven, waarmee ik toch blij was, of er wel een velletje in zat, zo dunnetjes. Enfin, er zijn vette en magere jaren. Och, soms komt het me voor dat ik wel jaren achtereen kan prediken en schrijven, en als het op de daad aankomt dan gelijkt 't wel of alles wordt toegesloten en alsof de Heere zegt: 'Schrijf dat niet, maar verzegel het tot de tijd van het einde.' Doch om met de aanleiding te beginnen, uw verjaardag. Laten we maar zeggen: hartelijk gelukgewenst, in de zin van het 'gelukzalig wensen', en daarin zijn de wensen nooit onder woorden te brengen. Om zeker nu de brief niet al te mager te doen zijn, voegde mijn vrouw er een vette Montfoortse kaas bij

en ik een mager papiertje en verder deze brief waarvan ik nog niet weet hoe dik of dun hij uit zal vallen.

Ja, twee jaar geleden was het wat een ruimere bedoeling, tenminste voor gevoel en schijn. Want och, wat zijn wij blinde beoordelaars van het werk des Heeren. Ongeduldige, haastige, blinde, hoogmoedige, eigenwerkelijke mensen, terwijl er onder en bij dat alles toch nog werkt een zwak vlammetje, vonkje, kooltje, straaltje licht, oprechtheid en liefde. Als we pas begonnen zijn een ietsje van onze ellende te leren, willen we er al gauw weer af. In deze tijd wilden de discipelen 't koninkrijk al opgericht hebben en ze moesten nog een paar duizend jaar wachten. En wat is dat een groot, waardig werk, een weinigje van z'n ellende te leren kennen.

'k Was enige dagen terug in een gesprek met een gemoedelijk mens, die al doorsprekende erover begon wat dat zijn zou in de heerlijkheid, dat wonder en dat grootste wonder voor hem. Ik zei: 'Vriend, wat spreekt ge toch over de toekomst, met voorbijzien van het grote wonder van heden. Want wat is groter wonder, als de Heere Zijn volk recht goddeloos maakt, ellendig, schuldig, of rechtvaardig, of heilig, of ze verheerlijkt? Paulus zegt: 'En roemen in de hoop der heerlijkheid Gods', en dan 'maar we roemen ook in de verdrukkingen.'

Nogmaals, we zijn pas begonnen een weinig van onze ellende te leren en dan willen we er al af, en tobben voor heiligheid en heerlijkheid, terwijl ellende juist zo nuttig is en de Kerk gelegenheid geeft de zuiverheid van haar beginselen te vertonen, namelijk God om niets anders te beminnen als om God Zelf.

Die ellende is een Gods ellende, even zo grote weldaad uit het verbond der genade als de heerlijkheid. Onze ellende is zo groot, in de breuk binnen en buiten wijd als de zee. Maar och, is Adams val met al de gevolgen daaraan verbonden niet in dat eeuwig raadsbesluit opgenomen, om plaats te maken voor het verbond der genade en voor een zoveel heerlijker Middelaar? Dat wroeten toch in zichzelf, eerst: om Gode wat toe te brengen tot rechtvaardigheid en daarna om wat toe te brengen tot welbehaaglijkheid. En die onrust,

verslagenheid, ontevredenheid, omdat ze zich maar niet neer wil leggen bij vrijmachtige bedeling en eenzijdige bediening, en naar schuld zocht, waar geen schuld is en wil maaien, waar niemand gezaaid heeft. En naar 't verbond der werken zich wil reguleren en niet naar 't verbond der genade.

Dit is de wortel van alle evangelische vrucht: 'Alleenlijk ken uw ongerechtigheid', en: 'Deze ellendige riep', en al het meerdere is vrije bedeling, waarin de Heere geeft naardat Hij wil. Maar één deugd is de worteldeugd der ganse Kerk: 'ellende', oprechtheid, alle zonde van harte vijand zijn en al het verdere kan als vrucht worden ontbeerd. En 'heeft ellendigen dat land', 'de eenvoudigen wil God steeds gadeslaan' enzovoort. Maar wij willen meer zijn en hebben en niet uit genade zalig worden door het geloof. 'En dat *niet uit u*, het is Gods gave.' 'Ellende' als Gods werk te achten, 'ellende' als die grote weldaad aan te nemen en te eren.

En wat is er voor ellende anders nodig als: zonde, zonde, zonde, honderdduizend maal zonde, schuld, overtreding, afkeuring, onmacht, zwakte. Ik kan niet, ik ben niet, ik heb niet, ik wil niet, ik doe niet, ik deug niet, ik weet niet, afwijking, onvruchtbaarheid. Laat alles zakken, afvallen, afwijken van binnen en van buiten, God regeert. Dat hindert niet, de ongerechtigheid der Amorieten is tot nog toe niet volkomen. Wij zijn maar aan 't begin; beginnelen der smarten, de mens der zonde wordt openbaar: 'Laat haar wateren bruisen, laat ze beroerd worden; laat de bergen daveren door derzelve verheffing. Sela.' Laat dat alles nog honderd keer erger worden en de ziel zinken en zondigen. Maakt dat dan geen zorgeloze en goddeloze mensen? Neen het, want het is onmogelijk, dat maakt ellendiger, want daartoe is nodig zonde en niets dan zonde, en God en niets dan God en de Heere Jezus en niemand dan de Heere Jezus. 'Ik zal in het midden van hen doen overblijven een ellendig en arm volk', zegt de Heere, 'die zullen op de Naam des Heeren vertrouwen.' Laat alles vallen, Gods volk verwarren, de kerk een puinhoop worden, Gods Geest wijken, de Heere vertrekken en Zijn gereedschap medenemen, wat nood voor wie zich als

ellendige weet te gedragen.

Doch zie, dat is een heilige les: niet voor het gedrag der heiligen, maar der ellendigen te leren kennen en zich als zodanig te leren gedragen. Gedraagt u als ellendigen en weent. De Heere is een oneindig, barmhartig en genadig God, en Hij weet wat maaksel we zijn. Namelijk stof, dat is *Zijn* maaksel, het werk van Zijn heilige vingeren. Maar wij willen niet tot verbrijzeling wederkeren, want de behoeftigen onder de mensen zullen zich in de Heilige Israëls verheugen.

O, om tot die rust der ellendigheid weder te keren en die genade genoeg te achten als vrucht en Christus' genade als alles. Want moeten we dan niet leren om alle heerlijkheid en sieraad en kroon voor dat Lam te leggen? En weet de Heere dan Zijn raad niet uit te voeren en Christus' heerlijkheid bekend te maken? 'Christus' heerlijkheid', Christus' heerlijkheid en zo eeuwig Christus' heerlijkheid. Want zie, Hij komt met de wolken.

We zijn pas begonnen een ietsje van dat grote hoofdstuk der wegen Gods te leren, namelijk van onze ellende en daarom hebben we ook nog maar een ietsje gezien van Christus' heerlijkheid. Ik bedoel niet datgene wat weggelegd is voor de staat der heerlijkheid, maar wat weggelegd is voor de ellendige. 'Gij bereiddet ze door Uw goedheid voor den ellendige, o God.' De Heere verbreekt alles. Wat Hij gebouwd heeft, breekt Hij af en wat Hij geplant heeft, rukt Hij uit. Waar is Adams rechtheid? Weggerukt. Waar Israël? Verbroken. Waar de pinkstergemeente? Uitgerukt. Waar de Klein-Aziatische gemeente? Weggenomen van haar plaats. Waar de Hervorming en haar vrucht? Weggerukt. En nu willen wij dat door onze zonde alles gedaan hebben en de Heere van Zijn eer roven tot onze eigen verdonkering.

Want als tweede oorzaak is alles onze schuld. Doch 't geloof heeft maar één enige oorzaak: de Heere. Alles uitgerukt, weggenomen, van binnen en van buiten en in die wegen van dat alles ondergaande, mislukkend, teleurstellend, zonde opschuimende leven, komt de Kerk telkens tot de Heere met de vraag: 'Heere, waarom verstoot

Gij ons, waarom doet Gij Uw toorn roken tegen de schapen Uwer weide? Heere, waarom verstoot Gij mijn ziel? Heere, waarom verbergt Gij Uw aangezicht voor ons, Heere, waarom vergeet Gij ons? Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?’

Dierbare klachten van de heilzaam wanhopende, van de ellendige. En zou dan de Raadsman vergaan zijn, zou er geen antwoord wezen voor de ellendige? Telkens op alle manier. Immers: Hij zal de ellendigen des volks richten. Hij zal de kinderen der nooddruftigen verlossen en de verdrukker verbrijzelen. En: ‘Deze ellendige riep en de HEERE hoorde.’ Wat is dan dat antwoord? Zie hoe de Heere alle klachten beantwoordt in Jesaja 63 en 64, met inzonderheid hoofdstuk 66 en wat is dat antwoord? ‘Christus’ heerlijkheid.’ Och, wij zijn met z’n allen pas begonnen om de a te spreken van dat heerlijke, rijke alfabet van Christus’ heerlijkheid. Mijn plaats weg, mijn naam weg, mijn doen weg, mijn vrucht weg, mijn kroon weg, mijn alles weg, mijn staat en stand weg, m’n bekering, geloof en vrucht weg, m’n weldaden weg, m’n zaligheid weg. Hij is gezeten op de troon en die troon is eeuwiglijk en altoos.

En *waarom* woeden nu de heidenen en bedenken de volken ijdelheid? Hier is ’t antwoord: Omdat God Zijn Koning gezalfd heeft over Sion, de berg Zijner heiligheid. Wij zien terug naar Pinksteren, naar de Hervorming. De ellendige ziet niet terug, maar hun ogen zullen de Koning zien in Zijn schoonheid. Daar ligt in de waarheid nog een rijkdom aangaande Christus’ heerlijkheid, die nauwelijks is aangesproken, die nauwelijks geloofd wordt, ja, die over ’t algemeen bij Gods kinderen verdacht wordt.

Er is mij door Gods kinderen wel toegevoegd: ‘Die zaken bestaan niet’, en zo beroven ze zichzelf van de troost, die de Heere in de tijd heeft weggelegd. Terwijl de duivel bezig is om die heerlijkheid bespottelijk, verdacht en verachtelijk te maken en ze in diskrediet te brengen, zegt nochtans de Heere: ‘Maak u op, word verlicht, want uw Licht komt en de heerlijkheid des HEEREN gaat over u op.’ Die heerlijkheid van de komende Christus, waarin alle beloften van het Oude en Nieuwe Verbond in vervulling zullen gaan. Nog grote

dingen zijn wachtende, ook voor Neerlands Sion. Dingen, die we niet verwachten, dingen, waarvan ons de oren zullen tuiten als ze komen. Grote dingen, doch niet in de weg der nieuwe reformatie of van een vernieuwde uitstorting des Heiligen Geestes. Maar ten eerste, door de zwaarste oordelen, zodanig als er niet geweest zijn van ’t begin der wereld aan, en dan niet door Christus’ wederkomst, maar in de dag van Christus’ heerlijkheid als Hij de rechtzaak der ellendigen zal richten, ’t geroep der ellendigen horen, de verwachtingen der ellendigen niet beschamen, de stemmen der ellendigen niet vergeten. Wat is die dag van Christus’ heerlijkheid? Och, wij blinden zijn zo dwaas te menen dat de Heere Zijn bedoelingen half gemist heeft met de pinksterdag en de dag der Hervorming. En Gods volk vermoeit zichzelf met zich lasten op te leggen die God niet oplegt, en de Heere bedoelingen toe te schrijven, die Zijn bedoelingen niet zijn. En deze bedoeling te meten met een maatstaf, die des Heeren maatstaf niet is. En zo leggen alle schriftgeleerden en wijzen ze lasten op zwaar om te dragen. Bijvoorbeeld, men stelt als roeping voor Christus’ Kerk om te zijn een licht der wereld, een stad op een berg enzovoort. En ziet niet dat dit eisen en bevelen zijn voor Christus’ *Koninkrijk*, dag en toekomst. En zo heeft men een onmachtige Zaligmaker en stelt een ontkroonde Koning in de Kerk, alsof de Heere Jezus het niet meer wist en Zijn raad er niet door kan krijgen en Zijn werk niet verstaat.

Doch de Heere is een oneindig en genadig Heere, Die Zijn werk doet en verstaat en Zijn werk zal vreemd zijn. Die niet meer van Zijn volk vraagt dan Hij van plan is hun te schenken. En men vergeet dat het de tijd is, dat ’t oordeel begint bij het huis Gods en niet te zijn een glorierijke, heerlijke Kerk, doch een ellendig, arm volk, dat overblijft. ’t Welk deze les van de Heere Jezus voor Zijn vertrek ontvangen heeft: ‘In de wereld zult gij verdrukking hebben, doch hebt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen.’ En alzo dit te leren: ellende en meer niet als ’t wezen der zaak nodig te hebben als ellende en de kennis van Christus’ heerlijkheid. Alle zonde zelf gedaan te hebben, alle recht en aanspraak altijd en in alles voor

eeuwig kwijt. Nooit wat hebben te zeggen, doch 't woord aan vrije genade te laten en zo de Heere Jezus de Heere Jezus te laten. Hij is wijs genoeg. Hij heeft macht en genade genoeg en alles beweegt om Hem. Wees dan tevreden dat Zijn eer bevorderd wordt, dat heeft ze immers voor de Heere Jezus over. Hij mag met 't Zijne doen wat Hij wil. Aannemen wat Hij geeft, om Zijnentwil zijn leven kwijt, alles graag aannemen als 't Zijn heerlijkheid maar kan bevorderen. Weg met onszelf, laat Hij doen alles wat Hij doet. Of wij drijven of dat wij zinken, wat Hij doet is even goed. Vergenoegd met 't tegenwoordige. Hij is eeuwig, ook vergenoegd met al Zijn bedoelingen, ook als Hij wijkt, alles laat zakken en ondergaan.

Voor de ellendige is er geen hinderpaal om zich te stoten. De ellendige is z'n recht kwijt, z'n leven kwijt, z'n alles kwijt. Wij maar niets dan voor de Heere. Wees zomaar een stofje in Zijn hand, een nietsje in Zijn volheid en wees maar gaarne 'niet met al' en 'met alles niets' en geef Hem Zijn enigheid, Zijn alles, Zijn heerlijkheid.

Daar is troost voor de treurigen, namelijk de treurenden Sions. En zo is dit een groot geheim: De ellendige en voor de ellendige de heerlijkheid van Christus. Ik heb er een weinig van gestameld of ik met de vertroosting waarmede ikzelf vertroost ben geworden, anderen mocht vertroosten. Mocht er een druppeltje uit afvloeien. Ik sta als 't ware pas met knipperende ogen vanwege de glans aan 't begin van nieuwe wegen om een tweede lettertje te spellen uit 't AB-boek van de Heere Jezus.

Maar ik ga voor 't ogenblik eindigen; al 't tijdelijke is verder hieronder begrepen. 't Beste middel om van 't kruis bevrijd te worden is: het te omhelzen om 't nooit meer te willen verliezen. Dan is de les goed geleerd en komt er weer een nieuwe les. Het gaat ons ook wel. Wat de mens zaait, dat zal hij ook maaien. Die in het vlees zaait, zal uit het vlees verderfenis maaien en die in de geest zaait, zal uit de Geest het eeuwige leven maaien; de Heere is een eerlijk Beloner.

Mijn vrouw is steeds zwakjes; gisteren hebben we een tweede hulp erbij gekregen, nu kan zij wat meer rust krijgen. Ik moet u met alle

geweld uitnodigen te logeren, zo vol goede moed zij nu is. Edoch, we zullen nog even toezien, we moeten zuinig zijn. En nu, morgen is 't uw verjaardag; zondag ds. Paauwe weer in uw midden, dubbel feest, of heeft hij al een keer gepredikt? Hoe 't zij: de dertiende zij u tezamen gezegend. Onze gezamenlijke hartelijke groeten voor u tezamen.

Uw u toegenegen vriend, ds. J.H. Koster

- BRIEF ZEVENTIEN -

Montfoort, 27 juli 1932

Beste vriend Jonker,

Ik ben een weinig begonnen de les te leren van de eenzaamheid. Wachter, wat is er van de nacht? En nu weten wij blinde mensen zo haast niet wat er van de nacht is en hoever het met de nacht is en hoe diep die is. Och, hoezeer wordt 't woord vervuld: 'Wee hen, indien Ik van hen zal geweken zijn.' En nu is de Heere zozeer geweken en zulk een grauwigheid ligt erover hen verspreid, doch zij bemerken het niet. Met de Hervorming zijn de twee gouden kalveren al opgericht, één te Bethel en één te Dan. De een is Luther en de andere Calvijn en tot de ware reformatie is het nooit gekomen. Jehu's ijver genoeg, geheime gemakken genoeg, doch geen ware reformatie in de eenheid des geestes en der liefde.

En zo zitten we allemaal met onze kalveren en geheime gemakken, met onze beginselen en gereformeerdheid en belijdenissen, doch het zinken voor de Heere ontbreekt. En al is en blijft er een overblijfsel der eeuwige verkiezende genade, is niet alles weg wat betreft de eenheid harer openbaring in Christus?

De kracht der verdorvenheid is zo groot, de ongerechtigheid is zo vermenigvuldigd, de liefde zo verkoud, de trouwe stad zo tot een hoer geworden. Nergens meer de geest in de bediening des Woords als een geest van gemeenschap (ik zeg niet dat de Heere niet eens

vrijelijk Zijn Woord zegent, maar dat is wat anders als de bediening der gemeenschap), nergens een herder meer, nergens een leraar, nergens een bediening in de sacramenten. Zo is de Heere geweken, geweken uit alle kerken, samenkomsten, verenigingen, gezelschappen. Men komt samen, doch zonder Hem, vergadert, doch zonder Hem, alles zonder Hem en wie vraagt er: 'Waar is de Heere?'

In 't persoonlijk leven ontbreekt alle openbaring. Vreemden verteren hun kracht en wie kan er onderscheid zien tussen de rechtvaardige en de goddeloze? Neen, ze zijn der wereld tot een bespotting en aanfluiting geworden en terecht, ze spreken van de Heere en eren Hem niet, noemen Hem Heere HEERE en doen niet wat Hij zegt. Zijn vol van hun bekering en leven als onbekeerden, praten vroom en doen goddeloos. Hagar is vruchtbaar en de Kerk onvruchtbaar en veracht in de ogen der dienstmaagd. De kracht is weg en zo is de eer weg. Hoe is de getrouwe stad tot een hoer geworden. Weg is de Heere ook in de gemeenschap van Zijn volk of samenkomsten. De zielen kunnen niet meer tot elkaar komen, de heerlijkheid des Heeren is geweken. Gods volk is verstrooid; 't zwijm van twist, nijd, vooroordeel, afgunst, hoogmoed, eigenliefde heeft alles bedorven. Want of men is 't eens met elkaar of niet eens, doch niet eens in Hem ook als ze 't niet eens zijn.

Geen Heere Jezus dadelijk in de bediening van gemeenschap. Is er een vrucht, dan is het een eenzame, geen vrucht in gemeenschap van liefde, gebed en geloofswerkzaamheid. Geen Heere Jezus meer in de Heilige Doop, geen Heere Jezus meer in de bediening van 't Heilig Avondmaal, geen roeping en zending van leraars meer, geen waken voor de zielen, geen zorg voor de kudde. Alle zorg weggenomen enzovoort, want de breuk is wijd als de zee en nu 't oordeel begint bij 't huis Gods, gaat 't oordeel ook over de ganse wereld. Want naar 't verbond der werken ligt de schuld der openbaring van de zonde bij de wereld. Och, naar de beginselen van het verbond der genade bij de Kerk. Want de wereld kan niet uitbreken zolang de Kerk haar roeping uitleeft en de heerlijkheid Gods op haar rust. En ons ongeluk is, dat een ieder z'n kringetje nog vasthoudt en

nog aanheft: hier is de Christus, of hier in de woestijn, of in de binnenkamer. Geloof het niet. Want gelijk de bliksem van het ene einde van de hemel naar het andere einde bliksemt, alzo zal de toekomst van de Zoon des mensen zijn.

Doch wie nu enigszins leert, wat er van de nacht is, hoezeer de Heere geweken is, hoezeer de heidenen gekomen zijn en des Heeren erfenis hebben ingenomen, Zijn heiligdom verdorven en Jeruzalem tot steenhopen hebben gesteld, hoe hebben dezulken zich te gedragen in deze ondergaande en stervende wereld? Antwoord: 'als ellendigen.' Daar is een groot geheim in: als ellendigen zich te gedragen. En opdat de ziel ook al weer in haar eenzaamheid zich niet verheft, zeggende: hier bij mij is de Christus in de binnenkamer, moet ze (als straks opgemerkt) als ellendige de les van Christus' toekomst leren.

Wat werd ik enige tijd ('k meen, dat ik het u vroeger al eens schreef) er bijzonderlijk bij bepaald, dat de Heere in Psalm 32 inzonderheid de ziel in 't ontvangen van twee weldaden zaligspreekt: '(1) Welgelukzalig is de mens, wiens zonde vergeven is, (2) en in wiens geest geen bedrog is.' Het is een groot geheim te leren, dat de Heere alle vrucht aan Zijn Kerk schenkt, opdat ze Zijn genade zou verheffen en dat Hij ze toch in en op die vrucht prijst, zegent en looft, als waren die vruchten hun eigen vruchten. Maar het is nog groter verborgenheid te leren, dat de Heere Zijn volk na ontvangen genade de zonde, het vlees en de duivel geeft en toch die zonden vermaant, kastijdt en straft, *als waren het hun eigen zonden*. Een geest zonder bedrog, dat is een geest aan zijn natuurlijk dodelijk bedrog ontdekt, inzonderheid aan 't bedrog van z'n vrome allerverdoemelijkste vijandschap. Dat is een geest die eerlijk, onvoorwaardelijk de Heere Jezus in de onderhandelingen van het verbond der genade heeft aangenomen op Zijn eigen voorwaarden. Dat Hij alles zijn zou en zij niets. Dat zij nergens aan mag komen, haar eigenwerkelijke handen heeft thuis te houden, zelfs aan geen zonde en vlees mag komen. Hij zal alles zijn en doen. Wat Hij beveelt zal Hij Zelf werken, want al Zijn bevelen zijn tevens gegeven als beloften. Zo

zijn al Zijn bevelen waarheid en getrouw.

En nu schijnen die beloftenissen zoveel haar vervulling te missen. Christus zou alles zijn: de ziel heiligen, bewaren, doen opwassen, de Kerk bouwen, tot een licht stellen en een stad op een berg enzovoort, enzovoort, en zie, nu komt er niets van.

Wat is dat in Oud en Nieuw Verbond telkens een benauwdheid voor de Kerk, dat grote verschil tussen gebod en belofte. En nu kan de geest, waarin bedrog is, zich gemakkelijk redden en die niet getrouw is in 't verbond, zich geruststellen, want die spreken van genoeg redenen bij zichzelf te vinden en de oorzaken bij zichzelf te ontdekken. Edoch, die ziel die aan Christus vastkleeft en Hem alleen wil en Hem alleen alles wil laten doen en zijn, en zelf op Hem wil wachten, deze gaat door moeilijke benauwdheden.

Christus alles, dat is zo eenvoudig, doch dat gaat zulk een wonderbare weg, én tegen vlees en bloed én tegen de begeerte der Goddelijke natuur die ze deelachtig zijn. Christus te gewinnen en vast te houden is alleen het geheim van die ziel, in wier geest geen bedrog is. Want die maakt geen verdrag met de zonde, maar aangaande de zonde alleen een verbond met Christus.

En bij alle macht des verderfs is ze zonder bedrog, dat is: ze handelt ermee in de tegenwoordigheid Gods en roept God aan als een getuige over haar ziel, dat 't niet gaat om toegeving aan de zonde, of zondelust, maar laat het de Heere zien; 'Zie mijn haters, daar 't getal vast vermeêrt van die mij vloeken.'

Ze heeft geen bedrog in haar ziel en wil er niet aankomen en vindt geen reden, want 't is alles Christus' zaak en eer en doen, en ze roept naar Hem en klaagt het Hem.

Hoe is inzonderheid het Oude Verbond er vol van en het Nieuwe is er niet zonder, van die vragen: 'Heere, waarom, Heere, hoelang?' Nergens een rede, dan in God.

Neen, 't gaat bij 't welgelukzalig in de tweede weldaad niet om de vorderingen in de heiligmaking, overwinnende genade, doorbrekende genade, heerlijkmakende genade, maar zal ze getroost leven en sterven dan gaat het a) om 't bewustzijn van de vergeving der

zonden en b) om een onbedrieglijk hart.

En daar liggen tegelijk de kenmerken van de ellendige. Romeinen 5 de gerechtvaardigde, Romeinen 6 de geheiligde, Romeinen 7 de ellendige, Romeinen 8 de getrooste. Wat leert de ellendige? Teveel om te noemen, maar met het oog op 't voorafgaande, a) dat zij de zonde niet wil, maar haat; b) dat God de zonde wil, niet uit kracht van de wil van lust en vermaak, maar uit kracht van eeuwig willen en welbehagen, c) dat de zonde haar vrijmoedigheid niet behoeft weg te nemen door de geest der dienstbaarheid wederom tot vreze, maar dat, al geeft God de zonde om ze te straffen, te kastijden, ze weet, dat dit alles uit geen grimmigheid geschiedt, maar tot beproeving, oefening, lering, vernedering, sterving aan zichzelf, eer en heerlijkheid.

'k Heb wel eens gezegd, 't geloof geeft het tegen God niet op en weet het beter dan God Zelf. Want de Heere doet vaak alsof Hij hard en onvriendelijk is tegen Zijn volk, doch 't geloof kan nooit ophouden goed van God te denken en kan dat de Heere nooit gewonnen geven (Jakob, de Kananese vrouw).

God kan Zich voor 't geloof niet verbergen noch bedekken, omdat 't nu eenmaal nooit iets anders denken kan als van dat allervriendelijkste, liefdevolste, getrouwste Wezen, Dat weet wat maaxsel wij zijn, namelijk Zijn maaxsel, gedachtig zijnde dat wij stof zijn, door Hem geformeerd. En zo zoekt dat geloof in alle donkere wegen en duistere verbergende gangen, de gangen Gods in Zijn heiligdom.

Dat is de ellendige, die dient de Heere Jezus met Hem zijn zonde te laten en dat is het beste wat ze Hem kunnen toebrengen. Dat is de ellendige: eronder, overheerst, verlaten, verdrukt, bestreden, zonde en vlees overwinnend, geen bewijs naar buiten, alle schijn tegen haar. God schijnbaar tegen haar, alles schijnbaar tegen, de wereld, Gods kinderen, beschuldigingen: je bent een huichelaar. Doch deze ellendige riep; haar toeverlaat, licht, burcht, sterkte is in God. Haar aankleven is aan de Heere Jezus, haar beroep is op Gods alwetendheid, waarheid, getrouwheid. Haar appèl is aan het

hof der eeuwige gerechtigheid.

Heere, Gij weet alle dingen, Heere, Gij zijt rechtvaardig. De ellendige maakt geen onderscheid. Omdat Christus altoos Dezelfde is, is alles haar hetzelfde. Gevoel of geen gevoel, verdrukking of voorspoed, verlating of vertroeteling, licht of donker, leven en sterven. Is Hij het niet, Die Zichzelf verheerlijkt, heeft de Vader niet al het welbehagen aan de Zoon gegeven? Moet niet alles, hemel, aarde, hel, engelen, duivelen, satansrijk, wereld, kerk, vlees en zonde Hem dienen? Want 't gaat niet om de Kerk, maar om Hem. En zou zij niet ziel en lichaam en lot en leven overgeven voor de Naam van de Heere Jezus? Wat weet zij, als 't gaat om 't geen een zaak tussen de Vader en Zoon? Wat weet zij als dat ze in de stille eeuwigheid onder die oneindige menigte stofjes begrepen is, dat Hij zou zijn de vermaking des Vaders?

O ziele, weg toch, sterf toch, verdwijn toch, in 't stof toch; uit uw dwaas middelpunt ver naar die omtrek en Christus in het midden. Altijd ik, ik, ik en 't is Hij, Hij, Hij.

En daar antwoordt God, althans daar begint Hij te antwoorden. Daar vallen de gouden kalveren, daar vallen Luther en Calvijn, daar vallen de afgoden, daar vallen onze geheime gemakken, daar valt ons eigen ik en de heimelijkheid onzer zelfvergoding. Daar is Christus niet in de woestijn van afscheiding van wat ook, daar is Hij niet in de binnenkamer van heimelijke zelfverzadiging, daar bliksemt Hij van 't ene einde van de hemel tot het andere einde. Daar openbaart zich de toekomst van onze Heere Jezus Christus, niet maar in de hemel, maar hier in de staat der genade. En wat wij maar hielden, wilden of willen, dat wordt de toekomst van de Heere Jezus. En zalig is hij, die leest en die hoort, de woorden dezer profetie, want de tijd is nabij. Maranatha, Hij komt en zalig degenen die Zijn verschijning hebben liefgehad en Hem verwachten tot zaligheid.

Nu zal ik maar zien te besluiten en na vele hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw u liefhebbende vriend, ds. J.H. Koster

Montfoort, 12 september 1932

Beste vriend Jonker,

Morgen, 13 september, uw verjaardag en ik zal zien op tijd te wezen met een schriftelijke gelukwens. En zo in overdenking wat u te schrijven, komt zo in m'n geest de woorden van de grootste dwaas, die ooit was en tevens van de grootste wijze die ooit was, Salomo: 'Ik heb gemerkt, dat er niets beters voor hen is, dan zich te verblijden.' Wel, is dat niet van pas en is dat niet tevens de maatstaf, om onszelf aan te onderzoeken?

Droevig zijnde en nochtans blijde. We kunnen het zo bij onszelf ondervinden hoe taai en verborgen en heimelijk en vroom we aan onszelf vasthouden; al ons doen, al ons spreken, al ons overdenken, al ons beleven, al ons vruchten verzamelen, al ons hebben en niet hebben, daar kruipt dat eigen in en door.

En nu is er maar één weg om buiten onszelf uit te gaan, dat is in de Heere Jezus in te gaan en dan in Hem te sterven en Hem te laten zijn, die Hij is. Hem te laten eten en te laten drinken, te laten slapen en te laten waken en te laten werken en wandelen en geboren worden en sterven en zorgen en vragen en zien en horen en smaken en proeven en horen en strijden en bidden, worstelen en gehoorzamen, geloven en hopen, weten en kennen, liefhebben en volbrengen en onderwijzen en regeren en volmaakt Zijn hoge taak te volbrengen.

Och, wat komt al 't mijne en 't uwe erop aan als 't niet daartoe nuttig is: Christus in onze ziel te verheerlijken en bekend te maken. De Heere Jezus verstaat Zijn ambt. Hij, eeuwig van de Vader gezalfd, Hij, Die werkt en nooit rust om voor des Vaders aangezicht te spelen en Zijn vermakingen te hebben met de mensenkinderen. Alles even schoon gemaakt op Zijn tijd en als een stofje maar in dat eeuwige opgenomen.

En wij leggen een gewicht op onszelf en onze heiligmaking en onze vrucht en roeping en plicht en honderd andere zaken meer,

en draaien altijd om datzelfde kringetje van ons eigen.

Maar de waarheid slingert er ons buiten en zet Christus op Zijn troon en alles in aanbidding. Nooit is er iets wezenlijks of zuivers buiten Christus en nooit gaat 't beter als in de blijdschap in de Heere Jezus.

Zal er ooit een ware vrucht zijn dan zal ze daarin zijn en daarin alleen. Wij bederven maar alles en wat van binnen is, breekt niet naar buiten. En alles werkt en woelt, kerk en wereld, kinderen Gods, predikers, bekeerd en onbekeerd. En alles ligt onder dit oordeel van maar te moeten meehelpen en medewerken in de antichristelijke weg.

We zijn allemaal samen aan 't afbreken, bederven. Zodra we de eenzaamheid der ziel voor de Heere verlaten, óf in 't gezin óf onder Gods volk óf in kerk óf maatschappij zijn we, of we willen of niet willen, geoordeeld mee te werken in die ticheloven van de duivel en worden we meegesleept in de grote draaikolk naar beneden om in de geest van de mens der zonde te arbeiden aan de toekomst van satan.

Overal dat oordeel en dat oordeel begint bij het huis Gods. Doch wat nood. Die waarheid, die u aanhaalde is mij zoet: 'Sion heeft zich verblijd en de dochteren van Juda hebben zich verheugd vanwege Uw oordelen, o Heere.'

Heeft niet de Heere de grote wateren gemaakt en de Leviathan om erin te spelen? Is er in de kracht des satans voor de Heere geen schoonheid om ze te gebruiken? Moest Job het grote spel Gods niet leren? Wat een heerlijkheid in die allervreselijkste monsters. Job 40:10: 'Zie nu Behémóth, welken Ik gemaakt heb nevens u'; vers 11: 'Zie toch, zijn kracht', enzovoort; vers 14: 'Hij is een hoofdstuk der wegen Gods Die hem gemaakt heeft'; vers 20: 'Zult gij den Leviathan met den engel trekken?'; vers 22, 23: 'Zal hij aan u vele smekingen maken? Zal hij zachtkens tot u spreken? Zal hij een verbond met u maken? Zult gij hem aannemen tot een eeuwige slaaf? Zult gij met hem spelen gelijk met een vogeltje, of zult gij hem binden voor uw jongedochters?' enzovoort.

En dat doet Christus, voor Wie de duivel zijn smekingen maakt, tot Wie de duivel zachtkens spreekt, Die de duivel aanneemt tot een eeuwige slaaf, Die met hem speelt als met een vogeltje en Die hem 't speelgoed maakt voor Zijn bruid. Zo komen de oordelen, zo leidt Christus de duivel de wereld door, want alles ligt maar aan Zijn gouden ketenen en dat rijk des satans moet openlijk tentoongesteld. En die mens der zonde zal komen en alles maar tot heerlijkheid van Christus.

Christus gaf aan Paulus een engel des satans ten geschenke en Job ontving er ook een en de ganse Kerk wordt nedergeworpen en met Simson met uitgestoken ogen gedwongen om mee te werken aan de verscheuring en de voeding van des satans rijk. Alles bederven en niets goed maken. Jezelf, je vrouw, je kinderen, je omgeving, je gemeente, Gods kinderen, alles besmetten, aansteken. Alle arbeid ten dode: spreken, prediken voor jezelf en een ander. Alles geslagen met onvruchtbaarheid en een oordeel des doods, zelf omsluierd, door 't vlees bedekt en verborgen, uiterlijke schijn, vormelijkheid, onwaarheid, onoprechtheid, halfheid, liegen, onwezenlijkheid, onwaarachtigheid, lauwheid, praat en geen zaak, een gehele wereld van antichrist in plaats van Christus. Naar buiten alles weg, moedeloos, geen vrijmoedigheid, geen lust, geen opgewektheid, geen drang, geen ijver, maar tegenzin, vijandschap, hoogmoed, eigen enzovoort. En toch, o wonder, hoe ommuurd, ingesloten, door vijanden omringd, door 't vlees ingetuind, negennegentig procent eigen om die één procent genade. Toch, hoe verdrukt zonder te kunnen uitkomen, roept in Psalm 88 de ziel tot God de ganse dag en zucht tot haar Formeerder en klaagt haar klacht en hoopt haar hoop en verblijdt zich met blijdschap. Wie is het: 'Ga heen, Mijn volk, ga in uw binnenste kamers, en sluit uw deuren na u toe; verberg u als een klein ogenblik, totdat de gramschap overga.'

En groot geheim: de aarde, 't vlees der zonde, kwam de vrouw te hulp, dat ze zich verbergen zou buiten het gezicht der slang: tijden, een tijd en een halve tijd. Kan 't dan geen blijdschap lijden? Wat had 't ook mijn instemming toen u schreef: 'Dat er geen wezenlijk

kwaad is voor degenen, die alle dingen ten goede medewerken.' Niet de duivel, maar 't *werk* des duivels Gods werk, niet de zonde maar 't *werk* der zonde Gods werk. Bezie het alles naar de kant der zichtbaarheid en alles is even donker en treurig. Draai de wereld om naar Gods zijde en alles schittert van heerlijkheid.

Wie zou niet met vermaak die werken gadeslaan. En nu uitgaan uit onze eigen gewichtigheid en wanhopige ernst, in die grote speeltuin van de Zone Gods. Kom dan terecht in de mallemolen van de duivel (en daar kom je terecht) en in de ganse antichristelijke beweging onzer dagen, van binnen en van buiten. En in al die zaken, waar een vroom mens zichzelf bij moedeloos maakt. En die 't eigengerechtigde eigen in de weg staan: groot wonder, die Eniggeborene van de Vader, vol van genade en waarheid. En Hij weet wel hoe 't moet en kan en hoe de Vader 't van Hem hebben wil. Ga dan opzij, mijn ziel, uw ganse leven en laat Christus vrij passeren en aanschouw de gangen uws Gods, uws Konings in het heiligdom. Houd op met al dat gepeuter in en aan uzelf, verblijdt u in de Koning der ere en die blijdschap des Heeren zal uw sterkte zijn en de enige Fontein, waaruit nog wezenlijk goed van troost, heerlijkheid, verloochening, gestorvenheid, lijdzaamheid, geloof, hoop en liefde zal voortvloeien. O, wat is 't Evangelie voor 't vroom Evangelie een somber en benauwd Evangelie. Altijd maar bang: zo gaat 't mis, de zorgeloze liederlijke, gevaarlijke, antinomiaanse kant op. Terwijl alleen hier niets gewaagds is, maar grote veiligheid: de blijdschap des Heeren uw Sterkte, Burg, Toeverlaat, sterke Toren, Steenrots, eeuwige Vastigheid.

Want Hij alleen is groot en daar valt eigen dood en Hij leeft alleen. Zo leeft de Heere, mijn Rotssteen zij geprezen, daar valt al m'n doen en laten, zijn en niet zijn, leven en sterven weg. Daar ben ik niet meer, daar ben ik weg, verdwenen, gestorven, begraven. Daar hoeft niemand m'n naam meer te noemen, want hij is er geweest en daar wordt een korreltje beleefd van de heilige oefeningen van de apostel: *Ik* ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef,

dat leef ik door het *geloof des Zoons Gods*, Die mij liefgehad heeft en Zichzelven voor mij overgegeven heeft.'

En zo altoos maar door in de ruimte en volheid en vrijheid van beweging, die in Christus is. En daar een stipje van te bezitten is meer wezenlijkheid dan de gehele wereld. En hier is geen einde en juist het einde van alles. Mocht daarin uw verjaardag maar opgelost worden en alles maar in opgenomen en zelfs 't kleinste maar een gouden schakel vormen en alles erbij behoren en niets ervan missen willen, zo de Heere het niet missen doet.

Mijn vrouw is uit en de hele kinderschaar is om mij heen, dat doet me moeilijk schrijven, al hoort dat er ook weer bij.

Ja, van uw mislukt bezoek hoorde ik. Wij zeggen, dat was jammer, doch we weten niets. Wij maken het allen wel; mijn pijnen voor vijftig procent verdwenen. Doch de hand die harde slagen deelt, is o zo zacht. Hiernevens sluit ik een papiertje in, 't kan misschien te pas komen. Misschien voor een reisje naar Montfoort, indien u lust hebt een paar dagen eens weer over te komen. Half oktober beginnen weer de winterwerkzaamheden, tot zolang heb ik een betrekkelijke vakantie.

En nu ga ik dit schrijven eindigen; en na alles hartelijke groeten aan u tezamen, inzonderheid van harte gegroet door, uw u toegenegen vriend, ds. J.H. Koster

- BRIEF NEGENTIEN -

Montfoort, 20 januari 1933

Beste vriend Jonker,

'k Zal eens beginnen te proberen me van m'n nieuwjaarsplicht te kwijten en u naar gewoonte van deze tijd een en ander te melden. 'k Zal maar tegen de regel beginnen met de dankbaarheid, al is er nu ook alle reden te beginnen met klacht en de zelfbeschuldiging. Edoch, de meeste zelfbeschuldiging is maar een deel van onze hoogmoed

en zelfverontschuldiging en de meeste ellende is maar een stuk van onze heimelijke zelfvoldaanheid, want voor 't geloof valt schuld en dankbaarheid tezamen. Alles, alles is hier vrije genade: schuldig uit genade, verlost uit genade, gerechtvaardigd uit genade, geheiligd uit genade, arm uit genade, ellendig en afhankelijk uit genade, want uit Zijn volheid hebben allen ontvangen ook genade voor genade.

Ik zou verder met de dankbaarheid beginnen en mijn vrouw zou er het hare aan toevoegen. Eerst maar u danken voor uw schrijven van deelneming bij het overlijden onzer moeder. Moeder was de laatste tijd bijzonder goed. Donderdagmiddag om twee uur (30 december) was er een inzinking van krachten en vrijdagavond om zeven uur is zij overleden. Voorzover wij weten kunnen: werkelijk over-leden. Schijnlevend komt veel voor en schijndood insgelijks (dat is de levende kerk tegenwoordig) en schijn over-leden ook duizendmaal, doch weinig wezenlijk over het lijden, buiten bereik van het lijden. Veel woorden had moeder niet (daar moeten de meesten het mee doen), zij drukte zich moeilijk uit en in de ogen van de geestelijke keurmeesters onzer dagen had zij zeker nooit genade en aanneming gevonden. Edoch, ik voor mezelf heb nooit iemand ontmoet met zodanig een *geloofs*praktijk. Door het geloof leven en door het geloof wandelen en door het geloof gestorven en stervend leven.

We hebben haar 4 januari, op haar verjaardag, begraven. 't Was de beste verjaardag van haar gehele leven. Mijn zwager, dominee Japchen uit Otterlo, heeft de begrafenis geleid, het was een goede dag. De bijeenkomst der familie was in Montfoort en vanuit de pastorie hebben we 't stoffelijk omhulsel naar 't familiegraf in Utrecht gebracht.

Zo vallen de ouderen weg en wij jongeren komen nu in de bovenste lijn te staan en worden de ouderen. Wij komen in hun plaats en de waarheid wordt door alle ervaring bevestigd: 'De gedaante dezer wereld gaat voorbij.' En zo geraakt het met uw schrijven ook al op en 't wordt leegte en gebrek en de brieven worden verscheurd en begonnen en niet voleind.

Ja, de wijzen gingen wijs van huis en kwamen als dwazen terug. Heen ging het nogal, een ster, die voorlichtte, rijk beladen met geschenken, goud, wierook en mirre, doch ik denk sterk gewapend en bevreesd voor dieven en moordenaars vanwege hun schatten, dag en nacht. En nu gingen ze langs een gans andere weg naar hun land, zonder ster, doch dat ging wel, 't eigen land vindt zich vanzelf, 'vlees en zonde' dat komt gauw terug, doch zonder schat en vracht en goud en wierook en mirre. Doch met een schat des geloofs: 'Het Woord is vlees geworden.' Rijk heen, arm en ledig terug, arm heen, rijk en vol terug; moeilijk heen en gemakkelijk; gemakkelijk terug en moeilijk. Gemakkelijk: geen last meer om de vrucht te moeten bewaren, geen vrees voor rovers, geen soldaten meer nodig, vrij en blij.

In de rechtvaardigmaking is alles mijnen en dan gaat de leegte die in alles is, schuil. Alles mijnen: God, gemeenschap, vrede, leven, vergeving, vrijheid, genade, Christus en alles wat in Hem is, gerechtigheid, dadelijke, lijdelijke, personele, borgtochtelijke, de Heilige Geest, wedergeboorte, geloof, bekering, heiligheid, kennis, gaven, beloften, trouw, wijsheid, almacht, onveranderlijkheid, verbond, verbondsgoederen, ja, duivel, wereld, zonde. Alles, alles is uwe; alles mijnen, ontvangen, aannemen, omhelzen, rijk worden, bezitten, toeëigenen, genieten, zich verblijden en vermaken. Alles door 't geloof en er wordt weinig of niets van de leegte, de armoede, 't gemis, de behoefte, de geloofsledigheid, de geloofsarmoe, de geloofsbehoefte, het geloofsgemis, het geloofs-ten dele begrepen. De zielen slaan in de eerste wegen te hoge tonen aan en weten of onderscheiden niemendal van de lage geringe bedelingen in de staat der genade. Als Paulus de grote weldaad ontving, Handelingen 9, werd hij gedoopt en als *hij spijs genomen had*, werd hij versterkt. Onder de wet kon hij drie dagen zonder eten en drinken, doch onder de genade moest hij dadelijk leren door 't geloof te leven. Geen veertig dagen bovennatuurlijk opgetrokken worden met Mozes en Elia om in de geest opgetrokken in de hemel te leven, maar te leren: Wij, die in deze aardse tabernakel zijn, zuchten,

bezwaard zijnde, inwonende in dit lichaam, zijn we uitwonende van de Heere. En opgetrokken of opgetogen gemoedstoestanden zijn geen geloofswerk. De meesten vergeten hun lichaam en de eenheid van ziel en lichaam en zien opgetrokken gemoedswerk aan voor geestelijk geloofswerk. Doch 't geloof leert in de rechtvaardigmaking de *geest des geloofs* te hebben ontvangen en zo woont een Drie-enig God door 't *geloof* in 't hart. Door een Drie-enig God bevindelijk gerechtvaardigd (men zegt meestal: 'Met een Drie-enig God verzoend en bevredigd'; doch die uitdrukkingen gaan tegen de waarheid in, althans erlangs), door Christus verdienender wijze, door de Vader toerekenender wijze, door de Heilige Geest verklarender wijze, leert de Kerk, dat God haar God werd in Christus door 't Woord des Evangelies, in de geest des geloofs. God haar Vader, maar ver in de hemelen en zij hier op aarde in de aardse buitenwonende tabernakel en Christus haar Hoofd, Heere, Zaligmaker, Profeet, Priester, Koning, een en alles, maar van haar heengegaan en gezeten aan des Vaders rechterhand en vertrokken om een Koninkrijk te ontvangen en nochtans eeuwig *met* haar door de boodschap des Evangelies.

En de beloften der waarheid en *in* haar door de Geest des geloofs, Die 't Woord verklaart, en de uitwonende van de Heere, in deze tabernakel inwonende Kerk te vertroosten in de hoop met de rijke belofte Zijner komst. En zo blijft het hier ledig, ledig, ledig, arm, arm, arm. Een die pas begint, mist het, maar mist het van binnen lang niet in die mate als een gelovig, arm christenreiziger naar Immanuëlsland.

En in de rijkste gevoelsgenietingen wordt de Heere dikwijls het meest wezenlijk, wijl gelovig gemist. En daarom is er steeds die andere weg terug naar het eigen binnenland, een erger binnenland dan van alle heidenen, Kaffers, Bosjesmannen en Hottentotten. Dan wordt de kroon ook hierin omgekeerd, dat de Heere begint te mijnen in de heiligmaking (ik heb u voor enige tijd eens breder geschreven over die lieve omgekeerde gang in het Hooglied: 1. Hij is mijn en ik ben Zijn; 2. ik ben Zijn en Hij is mijn; 3. ik ben mijns Liefsten en Zijn

genegenheid is tot mij). 'Mijn volk', door verkiezing; 'Mijn volk', door Christus' belofte; 'Mijn volk', door Christus' verdiening en koping; 'Mijn volk', door werving, door roeping, door vereniging, door inplanting, door de geest, door bewaring; 'Mijn volk', als een spruite Mijner plantingen; 'Mijn volk', opdat ze niet liegen zouden; 'Mijn volk', opdat ze Zijn deugden verkondigen zouden: een uitverkoren geslacht ('Mijn' door verkiezing; een koninklijk priesterdom, 'Mijn' door de Heilige Geest; een verkregen volk, 'Mijn' door de verkrijging en koping door Christus), opdat ze zouden verkondigen de deugden Desgenen, Die ze uit de duisternis geroepen heeft tot Gods wonderbaar licht. Gods recht mijnt de Kerk en in het licht van dat recht in die wet des Evangelies; als regel van dankbaarheid leren ze weer hoe ver, hoe gebrekkig, hoe zwak, hoe nietig, hoe klein, hoe ten dele alles is en dat niet alleen door verderfelijck- en sterfelijkheid, maar ook door zwakte en inwoning.

De ouden plachten wel te zeggen: 'Ze komen terecht in het werkhuis, in het verbeteringhuis, in het tuchthuis, in het klaaghuis en tenslotte allemaal in het armenhuis en daar wil onze hoogmoedige natuur niet aan.' Maar daar is de Heere Jezus, de hemelse Diaken (Bedienaar) van Zijn heiligdom en volk en trekken ze van die eeuwige liefdadigheid Christus en zitten ze aan, aan die openbare, publieke maaltijdsverschaffing aan 't Avondmaal van droog brood en water (wijn) en zalig geworden zijn ze in de hoop. De hoop nu die gezien wordt, is geen hoop; noch van binnen, noch van buiten.

Ja, zo trekken ze langs een andere weg naar hun land en dat land zou ook kunnen betekenen het hemels Immanuëlsland, waarnaar Abraham begerig was, die in tenten heeft gewoond en met de ganse Kerk beleden en ervaren heeft, dat ze maar gasten en vreemdelingen en doortrekkers op aarde zijn.

En temeer kan dat in onze dagen beoefend worden, omdat de Heere zoveel met Zijn Geest geweken is, zodat de Kerk niet alleen donker uitwoont van de Heere, maar ook donker uitwoont van elkaar. Wat ze met elkaar voor de Heere hield, hebt *elkander* vuriglijk lief, bidt voor *elkander*, vermaant *elkander*, belijdt *elkander*, sticht *elkander*,

elkander voorgaande, meerder achten van elkander, neemt elkander aan enzovoort. Alles is verbroken, die stok van samenbinding en het omgekeerde is er voor in de plaats en hoe zou de Heere de zegen gebieden, waar geen liefde woont?

En al is er altoos een klein plaatsje voor 't geloof, want 't geloof heeft geen ruimte nodig en wat licht voor 't geloof, want 't geloof kan in 't donker zien. En voedsel voor 't geloof, want 't leeft van honger. En troost voor 't geloof, want 't roemt in de verdrukking. En vrijheid voor 't geloof, want 't zingt in de banden. En al is er overal een paadje voor 't geloof, want 't geloof kust de roede en aanbidt God in Zijn verdrukking, want immers is God evenzeer ten hoogste schoon in Zijn wrekende gerechtigheid, als in Zijn zaligende genade, al is er dan geen ding onmogelijk voor 't geloof, al is het zo klein als het kleinste mosterdzaad; zo is dat dan de zaak, om in de kennis van Christus gezegend te worden met een beginseltje van dat hemelse, Goddelijke, vrije, zwakke, sterke, vrijmoedige, onvergankelijke, oprechte, zaligmakende geloof.

Dan weet ze niets meer van zichzelf en al haar doen goed of kwaad, maar Christus is alles en in allen. Niets hebbende en nochtans alles bezittende, daar kan de dorre kool nog wat aan het gloeien raken, doch al 't andere verdort.

De zaak nooit zo gemist als tegenwoordig en toch ook nooit zo bezeten, als thans in de belofte des Evangelies door de Geest des geloofs. Die het heeft, die heeft het niet en die het niet heeft, die heeft het; dat is de paradox of wonderspreuk van 't geloof.

We maken het allen wel, vooral in 't licht van Hem, Die alle dingen wel maakt. Hebt ge tijd enzovoort om eens een boek over te zenden, dan had ik gaarne Durham terug, Rutherford kunt ge houden, ook Calvijn, daarvan heb ik dubbele exemplaren, doch maar niet te haastig, hoor!

En nu ga ik deze brief sluiten. En na ons allen hartelijke groeten aan u allen, inzonderheid van harte gegroet, door uw u toegenegn vriend, ds. J.H. Koster

Montfoort, 12 september 1933

Beste vriend Jonker,

Morgen de 13e september, uw verjaardag, en ik zet me tot het gebruikelijke schrijven. De nood moet al enigszins opgelegd worden, de omstandigheden moeten al enigszins dringen, zullen de roestige raderen wat in beweging komen. En nademaal ze niet overgoten zijn met de olie des Geestes en de Geest niet in de raderen is om te gaan, piept 't, knarst 't, en men wordt wee van z'n eigen schrijven. Ik denk wel dat u me begrijpt, als ik zeg dat een brief schrijven over geestelijke dingen me van binnen soms zo pijnlijk is. En waardoor? Doordat de liefde ontbreekt, althans in haar welzijn voor gevoel en bewustzijn, al geloof ik, dat ze er is naar haar wezen. 'Ik zocht Hem, maar ik vond Hem niet.' En toch waren daar in het hart der bruid allerlei ontmoetingen met de Heere Jezus. Daar was een onderwijzende ontmoeting, want zij kende Hem, haar Liefste. Daar was een openbarende ontmoeting, want Hij maakte Zich bekend. Daar was een inwinnende ontmoeting, want haar hart ging naar Hem uit. Daar was een belovende ontmoeting, want zij wist dat ze kon vinden. Daar was een verzekerende ontmoeting, want zij wist Hem haar Liefste. Daar was een wederkerende en verzegelende ontmoeting, want ze was overtuigd van haar oprechtheid en liefde. Daar was een vermanende ontmoeting, want zij wist wat haar ontbrak. Daar was een opwekkende ontmoeting tot haar plicht. Daar was een gevoelige ontmoeting, want zoeken was zaligheid. Daar was een ondersteunende en bewarende ontmoeting om aan te houden in dit geestelijk werk. In 't kort, daar was in de kracht des Evangelies en de openbaring van Christus' heerlijkheid aan de ziel zodanig een gelovige, door de liefde werkende ontmoeting en toch, en toch... ik zocht Hem, maar ik vond Hem niet. Want de bruidskerk zocht des *nachts* de Bruidegom op haar leger, naar Psalm 4: 'Spreekt in ulieder hart op uw leger en zijt stil.'

En nu die nacht, die nacht op nacht, dewelke wetenschap leert,

die nacht der duisternis en verberging, die nacht der verdrukking en bestrijdingen en wijkingen, dat 't vlees heerst over de geest, die nacht van negenennegentig procent zonde en één procent genade, die nacht van binnen en van buiten, alles wat tot het geestelijk welzijn strekt weggenomen. De wachters waken, maar noch over de gangen van de Bruidegom, noch van de bruid. De voegselen der toebrenging weg, de samenbindingen weg, 't cement weg, de gemeenschap weg, de broederschap verbroken, 't gemeenschappelijk gebed weg, vermaan weg, bezoek weg, vermaning weg, volmaking weg, bediening weg, opbouwning weg, voorbede weg, vereniging weg. Al dat welzijn weggenomen, en waar Christus ontmoet wordt in de nacht, daar roept de profeet uit, of beter, de Heere bij de profeet, en zeiden (namelijk de vaders) niet: 'Waar is de HEERE, Die ons opvoerde uit Egypteland, Die ons leidde in de woestijn, in een land van wildernissen en kuilen, in een land van dorheid en schaduw des doods, in een land waar niemand doorging en waar geen mens woonde?'

En wederom: 'De priesters zeiden niet: Waar is de HEERE?' En bij een andere profeet: 'Zie van den hemel af en aanschouw van Uw heilige en Uw heerlijke woning; waar zijn Uw ijver en Uw mogendheden, het gerommel Uws ingewands en Uwer barmhartigheden? Zij houden zich tegen mij in.'

En David: 'Heere, waar zijn Uw vorige goedertierenheden, die Gij David gezworen hebt bij Uw trouw?' En Job: 'Maar niemand zegt: Waar is God, mijn Maker, Die de psalmen geeft in den nacht?' En is dat niet in die nacht het gedurige roepen en zuchten der ziel: Waar toch, Heere, waar, waar, waar zijt Gij? Heere, waar toch zijt Gij, waar toch blijft Gij, wanneer toch komt Gij met Uw overwinnende, openbarende, verenigende, heerlijke en verheerlijkende genade in de staat der genade. Ik zocht Hem, maar ik vond Hem niet. Ik vond Hem niet in die heerlijkheid Uwer Kerk, waarin Uw Naam eer ontvangt, waarin de Kerk gesteld wordt tot een lof op aarde en roem en teken en licht der wereld en glans en sieraad en schoonheid Gods.

Waar is dan uw Liefste heengegaan, o gij schoonste onder de vrouwen? Mijn Liefste is afgegaan in Zijn hof, tot de specerijbeddeken om te weiden in de hoven en om de leliën te verzamelen. Ik zocht Hem, maar ik vond Hem niet, totdat ze Hem vond in de belofte Zijner wederkeer tot heerlijkheid en Hem aankleefde en vasthield tot ze Hem gebracht had in haar moeders huis, in de binnenste kamer van degene die haar geboort had.

En ach, zoals 't gaat met de Bruidegom in de ontmoetingen, zo gaat het met Gods kinderen ondereen; ik zocht ze, maar ik vond ze niet. En ook hier zijn zoveel lerende, vertroostende, opwekkende, stichtende, vermanende, verenigende, verzegelende ontmoetingen door 't Woord. Wat kan ze Abraham ontmoeten in 't getuigenis, Izak, Jakob, Jozef, Jeremia, David, Lot, Simson, Paulus, Petrus, Johannes, wat kan ze in de geest door 't geloof bezoek krijgen naar 't verborgen leven, wat kan ze ontmoetingen hebben met de Kerk. En toch, voor 't openbare en tegenwoordige: ik zocht ze, maar ik vond ze niet. Immers, waar is het volk van God; waar zijn dezelve, waar zijn de anderen, waar is de overwinnende gemeenschap, waar is de betoning der liefde, waar zijn de onderlinge liefdesbezoeken, waar de band des vredes, de verdraagzaamheid der liefde, de gemeenschap der heiligen?

Och, dewijl de Heere de stok Liefelijkheid verbroken heeft, tenietdoende Zijn verbond dat Hij met die volkeren gemaakt *had*, zodat alles onder 't oordeel ligt van: Ik zal ulieden niet meer weiden; wat sterft, dat sterft, en wat afgesneden is, dat zij afgesneden en dat de overgeblevenen de een des anderen vlees verslinden. Zo heeft Hij ook verbroken de tweede stok: Samenbinder, tenietdoende de broederschap tussen Juda en tussen Israël.

En wat zullen we dan schrijven. Nooit kan ik verder komen dan 'beste vriend', want de broederschap is tenietgedaan. En toch, het vrome vlees broedert en zustert er maar lustig op los. En nu zoekt ze de broederschap, en die niet kunnende vinden, weet ze niet te schrijven, te spreken, te werken. Want o, dat 'vriend' doet zeer, omdat 't leven eruit is en de dood in de pot. En nu kan ik uw adres

niet meer vinden en u 't mijne niet, omdat 't in deze wereld niet meer door de Geest wordt bekendgemaakt, waar de Kerk woont. Dat nummer en die straat is als van de aarde weggevaagd. Zo loopt m'n ziel dag in, dag uit, week in, week uit, maand in, maand uit, jaar in, jaar uit te schreien: 'Waar is de Heere?' Heere, waar zijt Ge. En al is er wel antwoord en ondersteunende ontmoeting, dat ze nog een weinig tijd moeten wachten, de Kerk staat naar de genade der heerlijkheid en de heerlijkheid der genade.

Maar waar schrijf ik over: duizend woorden, waarvan ik misschien niet één voor God kan verantwoorden, duizend gedachten, terwijl er misschien niet één van Hem bij is. En dan moet ik nog aan 't gelukwensen en ik ben ook dit brieveschrijven al zo hartelijk moe, moe.

Och, dat God sprake en een woord van pas gave, uw en mijn ziel hadden alles wat nodig is. Dank intussen voor uw brieven.

Bij de Heere is een onveranderlijke goedheid en onbewogen getrouwheid, maar de ziel is soms der tegenheden zat en de ellende drukt haar neer, uitermate zeer nedergebogen, dat ze niet kan zien: o mijn ingewand, o mijn ingewand. Maar ik heb al veel te veel geschreven, veel te veel en daarom veel te weinig. Misschien kunt u er wijs uit worden, zo niet, dan maar dwaas, wat licht nog beter is.

Na onze hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw u toegenegen vriend,

J.H. Koster